

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik
minden héten egyszer
szombaton, egy íven.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: DEBRECZEN, KOLLÉGIUM
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Előfizetési ár
egész évre 10 arany korona
félévre . . . 5 arany korona
Egyes szám ára 25 arany fillér

Református tanárképző.

Egyházunk régi törekvése öltött testet e napokban a református tanárképző internátus megszervezésével. A középiskolai tanárképzésre és tanárképző intézetekre vonatkozó törvény meghozatala ugyanis újra előtérbe állította és akútjellegűvé tette a református tanárképzés megvalósítását, amely már a debreceni egyetem felállításával az ősi református főiskola feláldozásánál is egyik fő indítékul szerepelt. S egyházkerületi elnökségünk tisztázván a kérdést a közokt. miniszteriummal, nyomban megtette a lépéseket, hogy az új törvény értelmében református tanárképzésünket a debreceni tud. egyetem bölcsészeti fakultása mellett egyetemi internátusunk kebelében — habár egyelőre szerény keretben is — megszervezze. Ez internátusban jelenleg bent lakó 10 református bölcsészethallgatót, akik különben is minden tekintetben az internátusi igazgató felügyelete és ellenőrzése alatt állanak, az ugyanott levő többi egyetemi hallgatóktól lehetőleg elkülönítve, szaktanulmányaikban való vezetősökre és irányításukra négy szakvezető tanárt állított be, a class. philológiára dr. Bessenyei Lajos főgimnáziumi tanárt, a magyar irodalomra és nyelvészetre dr. Zsigmond Ferenc főgimnáziumi tanárt és egyetemi magántanárt, a német philológiára és a német nyelv gyakorlati kezelésére dr. Benigni Gyula főgimnáziumi tanárt és egyetemi magántanárt heti 4—4 órával, a francia nyelvbe való gyakorlati bevezetésre (mivel ezidőszere az internátusi tanárjelöltek között francia-szakosok nincsenek) dr. Hankiss János egyetemi tanárt heti 2 (két) órával.

Az internátusi tanárjelöltek a bölcsészeti fakultáson végzett szaktanulmányaikon kívül református öntudatuk erősítése céljából kötelezve vannak az egyetem theologiai fakultásán is szemeszterenként egy tantárgyat hallgatni és abból colloquálni. Internátusi díjaikat egyelőre 50%-ig az egyházkerület fedezi, de biztatást nyertek arra nézve is, hogy az iskolai év végén előmenetelükhöz képest a díjak másik fele is egészben vagy részben meg fog téríteni számukra. Szakvezető tanáraik heti egy óra után havonként

400,000 K tiszteletdíjban részesülnek, e mellett a tanárképző internátusban alkalmazott három gimnáziumi tanárnak — hogy tisztöknek megfelelhessenek — gimnáziumi terheik enyhítése végett ottani tanóráik száma némileg lejjebb szállítván, pótlásuk gyanánt a fennmaradt tanórák ellátására a debreceni főgimnáziumban e félvre ideiglenesen egy magyar-latin szakos helyettes tanár állíttatik be.

A főiskolai könyvtár igénybe vétele mellett a tanárképző könyvtári szükségleteinek és előre nem látható kiadásainak fedezésére az internátusi igazgató e semesterre 10 millió koronáig hatalmaztatott fel. Az intézet céljaira idáig a „Centralstelle für Europäische Hilfsaktion“ is segítséget nyújtott, kiutalva számára 2000 svájci frankot, a mely 28.331.187 k. összegben folyt be egyházkerületi pénztárunkba. Egyébiránt az intézet terheinek enyhítésére az egyházkerületi elnökség megkereste a közokt. kormányt is, melynek támogatása annál inkább elvárható, mivel addig is, míg az állam a debreceni egyetem mellett hasonló intézményt állíthatna fel, megengedte az Elnökség, hogy ez internátus szakvezető tanárainak előadásaira, az internátusi igazgató és a szakvezető tanárok engedélyével korlátolt számban másvallású tanárjelöltek is bejárhassanak. E mellett remélhető, hogy a nagyjelentőségű intézmény céljaira egyetemes egyházunk is meghozza a maga áldozatát s minden egyházkerületünk kész leendő legalább egy tanárjelölt internátusi díjának fedezésére. A tanárképző internátus végleges szervezése és berendezése természetesen a tavaszi egyházkerületi közgyűlésnek tartatott fenn. Jövőre célba van véve az internátusi tanárjelöltek számának, színvonalának és jótéteményeiknek emelése, továbbá egy francia hűgennotta, egy skót református és egy finn protestáns tanárjelölt ide hozatala s tanárjelölteink között elhelyezése és ingyenes ellátása, hogy a velük való mindennapi érintkezés és társalgás útján tanárjelölteink az illető nyelvekben nagyobb gyakorlatosságot szerezhessenek.

Aki magot ad a magvetőnek és kenyeret eleségül: ad és megsokasítja a ti vetéseket és megnöveli a ti igazságtoknak gyümölcsét.

Tárca

A debreceni lunatikus — járvány.

E. b. lap múlt évi 39. számában dr. Törös Laszlo a debreceni kollégium belső történetéhez gyűjtött adatainak közlése során megemlékezett *Biró Jánosról*, arról az elhiresedett, holdkóros kollégiumi diákról, akinek betegsége adott, valószínűleg, ösztönt és alapot *Jókainak* „A debreceni lunatikus” c. romantikus elbeszélése megírására. Közölte dr. Törös Sárvári Pál professzor egy levelének ide vonatkozó passzusát is, melyben Sárvári egyebek közt azt írja, hogy akkor (1834—35) a somnambulismus olyanforma járvány volt Debrecenben a diákok között, mint kevéssel előbb Magyarországon a nagy kholera. Ezt az állítást megerősíti egy tartalmánál és írójánál (*Lugossi József*) fogva rendkívül érdekes és nagybecsű egykorú följegyzés is. *Szmik Antal*, budapesti mérnök adományozta ezt az ereklyeszerű följegyzést kollégiumunknak nem régen kedves emlékül, azért, hogy a múlt évben főgimnáziumunk tornatermében kiállíthatta és bemutathatta mesés gazdagságú és óriási értékű, történelmi szempontból is híres csipke- és hímzés-gyűjteményét, mellyel, mint a külföldön és hazánkban többfelé, úgy itt is gyönyörködtette és elragadta a műértő közönséget. Akkor jótékonycélú, áldozatos tettét e lap is kiemelte és méltatta. Most a Lugossi följegyzése miatt mondunk neki meleg köszönetet.

Szmik mérnök úr, mint nagybányai fi, jutott Lugossinak ehhez a kéziratához, *Lugossi Ferenc* hagyatékából. Egy iv merített, diósgyőri papirosra van írva, cím nélkül, Lugossi tisztán olvasható szép betűvel. Az okirat részletesebb külső leírását mellőzöm, mert csak érdekes tartalmát kívánom szószerint közölni.

Lugossi József a lunatikus-járvány idején esküdt diák és publicus praeceptor volt a kollégiumban. Följegyzése, úgy hiszem, rávilágít a holdkóros-epidémia keletkezésének okára. Szó van u. i. benne a delejességről, főként az állati magnetismusról, melyben, mint a följegyzésből kitűnik, Lugossi, az akkor 22 éves ifjú is, vakon hitt. De hogyisne, mikor az egész Európa, sőt az egész művelt világ azzal volt tele. *Mesmer* Ferenc tana, melyet róla *mesmerismusnak* is neveznek, a XVIII-ik század végén és a XIX. század első évtizedeiben az egész művelt emberiséget, különösen a spiritizmus felé hajló kedélyeket, lefoglalta és lázban tartotta. Többféle lelki nyavalya és rajongás támadt nyomában. Többek között a mormon-apostol, *Smith József* is ezzel szerezte mystikus, új vallásának a legtöbb hívet. — Úgy látszik, hogy Mesmer ta-

nítása az állati magnetismusról a XIX. század harmincas éveiben ejtette hatalmába a debreceni kollégium ifjúságát. Így lett köztük járvánnyá az alvajárás, mely teljesen a suggestióra és hypnózisra vezethető vissza. Ezt bizonyítja a Lugossi memorialéjában leírt somnambulicus eset is. Hogy a Mesmer-lázat valamely hypnotizálni tudó impostor diák aknáztatta-e ki, médiumoknak alkalmas gyenge akaratú és idegzetű diáktársaival szemben, vagy inkább az autosuggestio esetei forognak fenn a lunatikus-epidémiában, azt nem tudhatjuk. Hajlandók vagyunk azonban az utóbbit hinni. Az aztán már még a józan tudósokat is megejtő fantasztikus hypothesis, mely a somnambulismussal és hypnossissal régebben együtt járt, hogy t. i. az alvajárók a közönséges halandók előtt elrejtett dolgokat is látják, messze földre elhat tekintetük s nem gátolja őket semmisem. Ezt hitte még Sárvári is; ezért tódultak a lunatikusok köré sokan s ostromolták őket mindenféle kíváncsi kérdésekkel.

Ezen tájékoztató bevezetés után ime itt a följegyzés:

„1835. Február 11—12. napja közt, éjféltől egy fertálykor jöttem hazafelé T. *Sebők Dr. Urtól* (orvos), hol T. *Aranyi Urral* (professzor), *Mgos Oberster Urral* s még más két *Urasággal Birónak* tartandó beszédjeire várakoztunk, ki már el is kezdett beszélni; *Szabó Lajos* (másik lunatikus) pedig ébren töltötte az éjt. De nékem gyöngé egészségem és sok dolgaim lévén, mint mondám, 1 fertály egyre haza indultam. Midőn a N. Templomnál jönnék: látok a gyönyörű holdvilágon egy Deák formát a Collegium mellett hosszában nyugot felé jöni a portáig, s azt gondoltam, talán az is be akar menni; de megcsalatkozáim, mert a Coll. ajtaja irányában megfordulván egyenesen felém tartott, úgy hogy a Coll. és Tplom között mintegy félúton egybetalálkozáim. Melly nagy lett csudálkozásom, midőn épen az álomjárók titokteljes köréből jöttömkor, egy más álomjáróval találkozáim! *Márkus Károly*, Sidóból kikeresztelkedett. Novitius diák Tógában, kalapban és köpönyegben, siri halvány arccal s hunyt szemekkel járt a hold csalóka sugarai után. Megszóllítom, de ő annál jobban siet; társul adom magamat hozzá, de irtózva akar tőlem megszabadulni, megfogom, de kezem közül magát kiragadja; elébe állok s midőn látja, hogy semmiképp nem menekszik, megáll.

Álomjáró: Ugyan miért háborít meg engemet föltett célomban Juratus Ur?

En: Mert javát akarom. Hová szándékozik most?

Álomjáró: Azt csak én tudom; és ha engem útamra bocsátni nem akar, oly parancsot rontat meg velem, mellynek és okvetetlenül engedni tartozom.

Én : S az a parancsolat ?

Álomjáró : Azt én semmikép ki nem mondhatom, mivel nem szabad. Már kétszer gátoltak meg így s mindannyiszor kötelességemet mulasztottam el. Csak egyszer történt még, hogy háborítatlanul vittem végbe tisztemet, a minap éjjel.

Én : Honnan jön most ? s miért így Tógában ?

Álomjáró : Egyenesen hazulról ; — így van pedig parancsolva, hogy egész készültemben menjek a mondott helyre.

Én : Egyáltalában meg nem engedhetem, hogy magában kimenjen ; maga csalárd sugárok után indul, s én kinyílt szemmel vagyok, kötelességemnek ösmerem magát el nem hagyni. Ugy de én a temetőbe nem mehetek, maga jöjjön hát velem T. *Sebők* Urhoz, hol nyugodalmat fog találni.

Álomjáró : Oda nem megyek. Nagy fájdalmakat érzek szívem körül.

Én : Jöjjön tehát velem a Collegiumba, én szállást adok szobámban. Vagy T. *Erdélyi Ur*hoz, ki jó pártfogója.

Álomjáró : Ha csakugyan nem bocsát utamra : úgy haza megyek, másuvá pedig semmiesetre nem ; ott találok bajomnak kis enyhülést.

Én : S miből fog az állani ?

Álomjáró : Egy pohár hideg vízből. De ne fáradjon velem, majd magam elmegyek.

Én : Nem fogom elbocsátani, míg nyugodalomra nem vezetem : Lát-é jól ?

Álomjáró : Annyit, a mennyi nekem szükséges.

Ezzel haza kísértem őt lakjába, Péterfián a T. *Naményi Ur* szállására. A kilincsektől semmit nem borzadt, maga nyitogatta az ajtókat, de szobája pitvarának ajtaja belévé zárva : egy öreg cseléd nyitotta ki onnan belülről. Ekkor egy pohár hideg vizet kérvén, megitta, szép renddel levetkezett és lefeküdt.

Én (a cselédhez) : Miért bocsátják ezt az Urat el gond nélkül ?

Cseléd : Már több éjelen indult így el, egyszer elmenvén, sok ideig oda volt, azután magától hazajött ; — máskor haza kísérték ; — s most is, bár menetelét észrevettem : úgy gondoltam, hogy majd haza kerül, s menni hagytam. Előbb pörén paplanját vive hátán ugrált az udvaron ; azután bejött, felöltözött, a zárt ajtókat megnyitogatta s elment kevéssel ezelőtt.

Én (az álomjáróhoz) : Nem fog-é néhány szóm terhére esni ?

Álomjáró : Eppen nem.

Én : Ébren van-é most vagy alszik ?

Álomjáró : Ébren vagyok ; a' mennyiben pedig a test alszik : nem vagyok.

Én : Lát-é messzi tárgyakat, lát-é a falakon

keresztül, vagy az én ruhámon és testemen áthat-é szeme ?

Álomjáró : Nem, mert az én látásom gyenge. Három esztendeig tartó szörnyű büntetés van rajtam, mikor ez kitelik : akkor tisztán fogok látni.

Én : Mikor fog az meglenni ?

Álomjáró : A közelebbi Augusztus elején. Addig pedig, kivált Május végétől, Julius végéig kínjaim rettenetesekek lesznek.

Én : Ki bünteti és miért ?

Álomjáró : A hold, de azt meg nem mondhatom miért ; — egyébiránt vétkes voltomat, s hogy igazságosan büntet, elősmerem. Büntetésem akkor kezdődött, midőn három évvel mintegy ennekelötte, a hold egy malom tetejéről vízbe buktatott ; ettől fogva szörnyen rongáltatom.

Én : Hát a maga testét s jövődő sorsát látja-é ?

Álomjáró : Látom. Én Augusztusig kinlódni fogok. Holdtöltei felé jobban, mint máskor ; de akkor kegyelmet fogok nyerni s tisztán látni. — A' mi Testemet illeti : Szívemnek van baja, de mi ? azt nem magyarázom.

Én : Irtózik-é a vastól ?

Álomjáró : Semmi hatása nincs rám. Volt gyermek koromban, de egy különös történet 9 esztendő koromban tőle megszabadított. Én egyszer éjjel, meglehetősen tisztán látva, egy asztag tetejére mászva, mulattam a Holddal ; lejövén az asztag mellett lefeküdtem, s a test szunnyadása erőt vőn rajtam. Az alatt az Égen borús vész kelt, s a Villámlásokat látám lélekben. Az Égitűz végre asztagomra csapott le, s e pillanatban, sőt mint hinnem kell, kevéssel ezelőtt, belőlem minden vas kipattant s a mennykőhöz szökven, azzal egyesült. Jól jártam ekkor, mert ha ki nem ment volna belőlem : engem ütött volna a mennykő. Egyébiránt erős mennykőnek kellett lenni, hogy nem az én vasam ötet, hanem ő szippantotta a vasat magához. Ekkor én aludtam s altomban érzetem az örvendetes változást, de ha ekkor 3-szor 24 óráig aludtam volna egy végtiben, ami megtörtént volna, ha fel nem költenek : újra vissza jött volna a vasvonzódás ; úgyde másnap 9 órakor megtaláltak a meg nem gyuladt asztagnál s felköltöttek. Most is, ha 3-szor 24 óráig aludnám egy végben : akármikor rám jőne a vas, pedig ez nem kívánatos.

Én : Érez-é valami különbséget a jobb és bal keze közt ?

Álomjáró : Igenis, de ez nem a vasra nézve van ; most meg nem mondhatom.

Én : Talán valami ér van baljában, mellyel fogva, habár illy kicsinyt is lát és tud ?

Álomjáró : Most nincs egész Augusztusig ; a' mi kicsit tudok és látok, nem onnan veszem ; de honnan ? nem szabad mondanom.

En: Fog-e következő éjeleken járni, s mikor indul el?

Alomjáró: Fogok igen is. És ahová most szándékozám, hónap vagy hónap után, visszatartózhallanui csakugyan el fogok menni. Mikor indulok el? azt nem tudom.

En: Jelen fogok lenni s gátolni boldogtalan szándékában.

Alomjáró: Jelen lehet, de gátolni nem fog.

En: Más valami testnek a vason kívül pl. mágnesnek, krétának, csontnak, tükörnek, nyúlhúrnak nincs-e reá valami befolyása?

Alomjáró: Legkisebb sincs. A mennykő minden illyestől megszabadított.

En: Hát az állati testnek, vagy épen az állati magnetizmusnak?

Alomjáró: Nem próbáltam.

En: Nem jó lenne megpróbálnunk? Én értek az illyeshez valami keveset, hátha enyhítené fájdalmait.

Alomjáró: Nem bánom. Legnagyobb fájdalmam szívem gödrinél van.

En: Vigye oda kezemet! (megteszi, jobb markomat erősen beszorítván, hüvelykemet szivgödrinek irányzám s egész elszánással, lábujjára ágaskodva, dobogó szívvel és szánakodó indulattal hagyám mintegy két minutumig folyni hüvelykujjamon a mágnes; ekkor érezvén exhaustiomat, s egyszersmind rajtam a két más lunatikusokon tapasztalt, s már előttem csömörré vált tejszopós gyermekszagot, mellynek únása most is egyik oka volt *Birótól* való eljövetelemnek, mondám.) Mit érez?

Alomjáró (nyögve): Fájdalmakat, sokkal élesebbet, mint az előtt.

En (ujjomat elvévén): No félbe hagyom. De ez lássa fájdalmas neme volt a magnetizálásnak, van egy szelidebb és jótékony következésű t. i. a tenyérral való simogatás, mellynek köszönik sokan gyógyulásukat, és amellyel a vén asszonyok is kenés név alatt, szinte csudákat cseleksznek. Ne próbáljuk ezt meg?

Alomjáró: Nem bánom.

En: (Két tenyeremmel távolról homlokától fogva szivegödréig csöndesítő vagy calmirozó vonásokat tévén négyszer.) Nem érez valamit?

Alomjáró: De igen; különös lázzadást teszem felső részében és nagy hevülést. Egy pohár hideg vizet adjanak!

Az öreg cseléd vizet adott neki, mellyet felülve, hirtelen kiivott; de midőn ágyába magát visszacsapta; oly kegyetlenül ütötte fejét nyoszolyája fájába, hogy arra tüstént felébredt s szeméit fölnyitotta. — Kevés révedezés és ijedezés után, nékem, kit szavamról, bár kissé homályos volt, mindjárt megismert, köszönt: — s kérdezte, honnan e szerencse? Én ottan vele lakó német tanítványomnak látogatását vetém jelenlétem okául; néhány kérdést tet-

tem annak hogyléte, erkölcse s foglalatossága felől: eljöttem, s rögtön leirtam híven a történeteket, mellyek legalább réám, ennyi példák, ennyi tulajdon tapasztalásaim után, épen midőn lunatikusoktól jövén, egy más lunatikus rémként bolyongni találék, nem kis benyomást tettek.

Febr. 12-kére virradólag 3 órakor.

Lugossi József mk."

Eddig tart az érdekes följegyzés, mely a csaknem 100 év előtti Debrecen felfogására és hangulatára rendkívül élénk világot vet s mint ilyen, főként nagynevű írójára tekintettel, fontos kortörténeti dokumentum.

S. Szabó József

Egyház

A lelkészi és lelkészözvegyi nyugdíjak.

Az országos református lelkészi nyugdíj- és özvegy-árva-gyámintézet végrehajtó-bizottsága a napokban tartott ülésen rendezte a lelkészi nyugdíjak, özvegyi ellátás és a neveltetési segélyek ügyét.

A lelkészek nyugdíja 50%-os alapon **valorizáltatott**, vagyis minden nyugdíjas békebeli nyugdíjának felét kapja aranykoronákban.

Az özvegyek férjük javadalmának és szolgálati idejének figyelembevételével 9 osztályba soroztatnak be. A legkisebb özvegyi nyugdíj évi 480 aranykorona, a további osztályokban pedig 528, 576, 624, 672, 720, 816, 888 és 960 aranykorona. A magasabb egyházi tisztséget (egyházkerületi főjegyzőséget, egyházkerületi tanácsbiróságot, esperességet, vagy egyházmegyei főjegyzőséget) viselt lelkészek özvegyei ugyanezen osztályokban 600, 660, 720, 780, 840, 900, 1020, 1110 és 1200 aranykorona évi özvegyi nyugdíjban fognak részesedni. A püspökök özvegyeinek nyugdíja évi 1800 aranykoronában állapított meg.

Az apátlan árvák egyenként az özvegyi nyugdíj összegének $\frac{1}{3}$ részét, a szülőtlen árvák annak $\frac{3}{10}$ részét fogják kapni.

Ezek a magasabb illetmények 1924 július 1-től járnak s negyedévi utólagos részletekben fizettetnek ki, természetesen az azokra már folyósított előlegek betudása mellett.

Az illetményeket a bizottság március első felében fogja kiutalni postatakarékpénztár útján közvetlenül a jogosultak kezéhez. Minden érdekelt külön értesítést kap járandóságának összegéről. Nyugtát beküldeni nem kell. Egyéni kérdézősködések az útalványozást hátráltatják. Lakhelyváltozások azonban sürgősen bejelentendők, Budapest, VII. Abonyi-u. 21. sz. alá.

Tájékoztatásul közöljük, hogy 55 nyugdíjas, 462 lelkészözvegy és 201 lelkészárva igényét kell kielégíteni s az évi szükséglet $6\frac{1}{2}$ milliárd papirkorona.

Sajnálattal állapította meg a bizottság, hogy a felemelt illetmények fedezete nincs a nyugdíj-intézet számára intézményesen biztosítva s ezért a bizottság a felemelt illetményeket kifejezetten, mint rendkívüli segélyeket állapítja meg, melyet szükség esetén leszállíthat vagy meg is szüntethet.

Ugyanezen ülésében a bizottság a járulékok 50%-os valorizációját véglegesnek mondotta ki s az aranykorona szorzószámát úgy az 1924., mint az 1925. évre 17.000-ben állapította meg.

Iskola

Kerekes Ferenc pedagógiai levelei.

Nagyjából, elvileg elég jó lábon állott a régi vallásitanítás, úgy tetszik nekem. Legfeljebb csak *gyermeki lelkhez alkalmazkodó könyvek hiányoztak, erről tesz tanúságot Kerekes*. Aláírhatjuk az eikölesi mesék kívánását, hiszen, hogy azok a mesék tényleg nem akarmilyen kitalálások, hanem „a valóság égi másai”. Értékeljük, s mint az új szellem fuvallatát értékeljük azt a mondását, hogy „sohasem keli elfelejteni, hogy a gyermek, gyermek”. A szóról-szóra tanítás betiltása is jó, de már valami ilyesmire céloz a régi tanterv kérdeztetést is kívánó módszere. Az imádságokra kicsit tuzott az igénye. Nem olyan könnyű azt a titokzatos elményt szavakba önteni még felnőtt ifjúnak sem. Ezt mi, tanárok jól tudjuk. Elpárolog a vallásos hév a szavak keresésében való kinlódás közben. Annál helyesebb az üde, csengő, korhoz mért versikék kívánása. Az éneklés hitem szerint jó lábon állott a Kollegiumban. Maróthi óta, vagy tán előbből is tradíció ez már. A régi tanterv is hangsúlyozza kezdettől a kótás éneklést. Zákány kéziratoss Neveléstudománya, Kerekes Neveléstana is számos lapon át tárgyalja. Hogy vidéki iskolamesterek nem igen ambicionáltak, azt könnyen megérthetjük, mikor középiskoláinkban még ma is csak rendkívüli tárgy, sőt már ott tartunk, hogy az állam kiebrudalja még a felekezeti iskolákból is az ének tanítást, nem adván az állami tantervben nem lévő tárgy tanszékére államsegélyt. Amit fejleszteni kellett volna inkább, az a megbecsülhetetlen lelki hatású, az életet színessé, meleggé tevő tényező — ugyan mi lenne dal nélkül? — halálra van ítélve. Mily szép volt, mikor a háború alatt a német katonák, ha csak ketten-hárman jöttek is össze, tamburájuk mellett vagy anélkül, mindjárt karban több szólamra énekeltek. Elfelejtettek akkor azok minden bajt. A magyarnál pedig — gyönyörűen fejtette ki a nemzetgazdász Szechenyi is — még mélyebb motívum a dal. A református egyháznak, mely különben is mindig nemzeti célokat szolgált, nem szabad hagyni a mult nemes tradícióit: inkább fejleszteni!

Fontos *pedagógiai* utmutatás kívánása. A Kerekes tervezete és a régié közt épen az a különbség, hogy emezek száraz anyagfelsorolások pontokban. Kerekes lelkes, szinte módszeres utasításokat ad, e tekintetben megelőzte azokat a miniszteri utasi-

tásokat, amelyeket a nem is oly távoli mult váltott valóra. A Ratiók is szűkebb szavak itt. Egyáltalán eléggé meg nem becsülhető az a gondolata, mellyel fogva már akkor belátja, a módszeres utasítások óriási horderejét.

Ime, csak egy tárgyból is milyen nagy érdemei vannak Kerekesnek! Hát még tovább!

2. A vallásitanítás ügyének ma is megszívlelésre méltó megtárgyalása után az **olvasás** kérdéseire tér át. Így külön. Tudjuk, nagy küzdelembe került s lélektani ismereteink és a rendszeres nevelés elmélyedése után következett be az írva-olvasás módszerének feltalálása és alkalmazása. Addig, évszázadokig csak az a kezdetleges „silabizáló” mód járta, amely felségesen tükrözteti vissza a pedagógiához nem értő ember eszejárását. Azt hiszi az istenadta, hogy azon az egyszerű betűkön nincs mit magyarázni: annak a csöpp embernek is épen olyan magától értetődő, mint neki. Felírja hát a táblára az abéce összes betűt sorban, válogatás nélkül és pálcáját végig húzva rajtuk megmondja a nevüket: ez á, ez bé, ez dé, ez ef, emez meg iks, vagy á, bö, dö, ef, iks. Tegyük fel, hogy így nagy nehézségek árán bár. de sikerült megtanítani a gyermekeknek a betűk neveit. El lehet képzelni, milyen keservesen jegyezte meg a kis gyöngye lélek azokat a nagyon is szürke, egymástól sokszor alig eltérő, finom vonalalakzatokat, amelyek megkülönböztetéséhez ugyan fejlett megfigyelőképesség szükséges. S hozzá még kezét sem vezették végig a vonal hajlásain, *nem iratták vele*. Szentül megváltak győződve a régi mesterek, hogy az valami magasrendű dolog s jóval azután kezdtek meg az írás tanítását, mikor már olvasni tudtak. Kiaknázatlanul hagyták a legfontosabbat, az alkotó munka motorikus emlékezeti hatását. De tegyük fel, hogy így mégis csak megtanulta a gyermek a betűket. Most elő az öreg Bibliát, vagy a Zsoltáros könyvet! Próbáljuk összerakni a betűket, olvassunk! De mi a mennykő ütött a gyerekekbe? Így olvas a legjobb esetben:

Dr. Törös László.

(Folytatjuk.)

Közélet

Tallózás a pesti konferenciáról.

A Dunamelléki Egyházkerület és a Budapesti Theologia által rendezett januári lelkeszi konferencián a kiváló előadók a mai magyar kálvinizmus legégetőbb és legaktuálisabb témáit tárgyaltak fel. Valódi szellemi élvezet volt ezeket a nagyfelkészültségű és meleg szívével előadókat hallgatni és határozottan kár, hogy a nyomdai árak nagysága, vagy talán a magunk kicsinysége miatt, az ilyen előadások nyomtatásban meg nem jelennek. Volt erről szó a konferencián, meg pedig a megérdemelten kemény formában. Egész kis kötetet tenne ki az elhangzott tizenhat kiváló előadás, amelyik méltó disze lenne minden lelkeszi könyvtárnak.

Itt ez alkalommal csak néhány, hirtelen kiragadott gondolatról lesz szó.

Egyik előadáshoz való hozzászólás formájában előbb Varga Sándor esperes, később az „Egyházi és iskolai politikánk új feladatai” c. előadásában Hamar István professor vetették fel az *orszagos református nagygyűlés* gondolatát. Egy impozáns felvonulást az ország fővárosában és utána egy nagygyűlést, amelyen nyíltan és őszintén kifejténé az egységes magyar kálvinizmus ország-világ előtt a maga programját és határozott erővel kijelölné a maga megérdemelt helyét az új Magyarország történetében. Milyen impozáns volna a református papoknak és presbitereknek ez a menete, amelyen hitünk legvillásosabb, legértelmesebb és leggazdagabb emberei vonulnának fel! És milyen áldott hatása lenne ennek az egyházon kívül és belül egyaránt!

Mialatt azonban az orszagos református nagygyűlés képét lelki szemünk elé képzeljük és annak eredményeit mérlegeljük, felébresztett ábrándozásunkból Muraközy Gyula lelkésztestvérünk „A református sajtó elnanyagolt ügyéről” szóló előadásával, aki igen találó példával mutatott rá arra, hogy hiszen addig nem is állhatunk ki egységes programmal, sem a magunk népe, sem ellenségeink elé, amíg előbb magunk között nem tisztázuk nagy református problémáinkra való határozott álláspontunkat. Sajnos, olyan állapotok vannak közöttünk, — mondotta — mint Albániában, ahol a polgárháborúban egyik törzs a másikra lövöldözik. Itt is igen sok kérdésben egyik egyházi lap a másik ellen támad. Így hát éppen jól jött Marjay Károlynak az az indítványa, hogy jöjjenek össze már egyszer az összes egyházi lapszerkesztők, kerületiek, egyházmegyeiek, gyülekezeti lapok szerkesztői stb. *egy közös szerkesztői konferenciára* és beszéljenek meg egymásközött bizonyos egységes elvet, hogy melyik időpontban, mivel rázzák fel az egyházi közvéeményt s a széthúzás helyébe valamelyes összhangot próbáljanak vinni. A kérdés Sebestyén Jenő és Kováts István professorokhoz volt intézve. Ha az orszagos nagygyűlés nem sikerül, legalább ezt az értekezletet egyetemes egyházunk érdekében joggal várva-várjuk és kérve-kérjük.

Eöry Szabó Dezső nemzetgyűlési képviselő egyik hozzászólásában arra mutatott rá, hogy pótolhatatlan hibát követett el az egyetemes református egyház akkor, amikor minden erejével nem fozszirozta és nem erőszakolta a *földbirtok-reform* során a bennünket megillető jogos részt. Soha erre ilyen jó alkalom nem volt és nem lesz. E szavak igazságát különösen azok a lelkészek érzik át teljes igaz valójában, akik teljesen magukra hagyatva már négy éve folytatják ezt a nagyon sokszor reménytelen és kilátástalan küzdelmet, amelytől pedig nagyon sok egyháznak teljes sorsa és jövője függ. Talán még a tizenkettedik órában valamit lehetne tenni.

Dr. Victor János professor a „Miről prédikáljunk” c. előadáshoz szólva különös mélységgel és melegséggel szólott arról, hogy soha szem elől ne téve-szük sem mi, sem gyülekezeteink a tőlünk elszakított református véreink sorsát. A háború és az azt követő forradalmak után kálvini-ta népünk lelki világában kétségbeejtő *közöny* lett urrá. Ebből a közönyből ki kell őket ragadni nemcsak a mi magunk érdekéért, hanem a mi elszakított testvéreinkért, akik a mi testünkből való test és vérünkből való vér.

Nem tartozik szorosan a konferencia keretébe, de lehetetlen meg nem emlékezni a *Bethesda kórház* szíves vendéglátásáról, amelyben minket, messze vidékről felmenteket, olyan szeretettel részesített. Isten áldása kísérje őket abban a nemes munkában, amelyet híveink, egyházunk és Isten országa terjesztése érdekében olyan fáradhatatlan buzgósággal gyakorolnak.

Hajdudorog.

Dobrossy Zoltán.

Az alkoholkérdés egyházi életünkben.

Külföldi egyházak állandóan napirenden tartják, mint égetően megoldásra váró problémát, az alkoholizmust. Nálunk a dolog nevetségesen egyszerű: még csak kérdéssé sem lett, eltekintve néhány szörványos esettől. Utját állja ennek a magyar közönyösség, egy csomó diákos elfogultság, vagy a hagyományok által táplált vakság.

Pedig a dolog nem is olyan lekicsinyelni való. Orvosok megfigyelései, statisztikusok adatai megdöbbentő képet tárnak fel az alkohol rombolásáról. Az erkölcsi és testi betegségeknek, ez utóbbiak közül különösen a tuberkulózisnak, leghűségesebb és leghatásosabb szövetségese az alkohol. A „Foi et Vie” januári számának szomorú közlése szerint 1871 óta Franciaországnak közvetve vagy közvetlenül több, mint 100 milliárdjába került az alkohol s 9 millióra vehető azoknak a száma, akiket leartott, vagy kompromittált ez a méreg, tehát nagyobb áldozatról van szó reá nézve, mint az 1871-iki és a legutóbbi háborúé együttvéve; a letartóztatottak 70—80%-a alkoholistá; a tuberkulózis, mint az alkohol folyománya, évente 100,000 halálesetet okoz stb.

Sajnos, a magyar statisztika sem mutat kedvezőbb képet. Tömegnyomor, tömegbetegség, tömegszennvedélyek fekete láváján járunk gondtalanul, vétkes könnyelműséggel. A korcsmák száma többszörösen felülhaladja az iskolákét. A gyermek halandóság és analfabétizmus ijesztően nagy. S mégis nincs szavunk, mely öntudatra rázza a társadalom alvó lelkiismeretét: — az alkohol méreg, alattomos, veszedelmes méreg. — a vele való mértéktelen élet bűnös könnyelműség és a nemzet erkölcsi és anyagi vagyonának tékozlása.

Hiába ártatjuk magunkat azzal, hogy a magyar ember nem korcsmaszerető, megvédi hagyományos takarekossága és józan konzervatívizmusa. Ez bizonyos mértékig igaz is. De viszont azt látjuk, hogy

pl. a falvakban a szövetségi élet, ha a vezetők nem vigyáznak, eltér ideális feladatától s a korcsmázásnak egy másik s nem kevésbé veszedelmes fajtát honosítja meg: a szövetségekben már nem szégyen inni. Emellett a bortermő vidékek, mint a jó szabolcsi homok is, a kísértésnek színtalan alkalmát rejtik magukban. A magyar falu nepe még nem elég üzletember ahhoz, hogy nélkülözhető termését pénzzé tegye és hasznosabbra fordítsa. Ha 20 liter bora terem, az is elég egy évre, — de ha 2000, abból sem ad el. Természetesen ilyenkor a meleg bor járja méretlenül a család aprajának-nagyjának, — nem is szólva a fogyasztás egyéb alkalmairól. Így a gyermek nem mint kerülendő vezedelmet, hanem mint kívánatos és szükséges dolgot ismeri meg az alkoholt már a szülei háznál is.

Minden lelkésznek, ki hivatását komolyan veszi, éreznie kell, hogy az alkoholelenni küzdelem munkaprogramjának elengedhetetlen része!

Demecser.

Kiss Lajos.

Halottaink

Alsó-csernátoni Csiky Lajos, a debreceni theol. akadémia nyugalmazott professzora, a Ferencz József-rend lovagja folyó hó 3. napján délután 5 órakor, hosszas szenvedés után, életének 73. évében, Mátészalkán csendesen elhunyt. Temetése, amelyen a mátészalkaiak szép számmal jelentek meg kegyeletük kifejezésére, folyó hó 5-én délután volt, amikor is a gyászos háznál Tuzacs Lajos esperes, nyirmeggyesi lelkipásztor, az elhunytnak egykori osztálytársa, több mint fél-századon át barátja, imádkozott, majd a templomban Kincses István mátészalkai lelkipásztor tartott orációt, míg a temetőben a Kollégium nevében Dr. Erdős Károly vett búcsút az elköltözöttől. Kollégiumunk országosan ismert tanáráról lapunkban részletesebben fogunk megemlékezni. Legyen áldott emlékezete!

Elhunyt református lelkész. Csiky István marosvécei (Erdély) református lelkész, 44 éves korában, hosszas szenvedés után január 14-én jobblétre szenderült. A világháború alatt, előbb mint vöröskeresztes lelkész, évekig szolgált Debrecenben a „Demke” hadikórházban; — majd mint tábori lelkész részt vett az olasz fronton a háború utolsó évében s osztályrésze volt, éppen a debreceni csapatokkal, az összeomlás nagy kálváriájában. — A rokonszenves ifjú lelkészt több debreceni úri családhoz fűzi rokoni kötelék. Gyászjelentése megdöbbentő hangon közli, hogy felesége és négy fiacskája, ugyanakkor élet-halál közt levő súlyos nagy betegségben vannak. Irántuk méltán lehetünk a legteljesebb részvétellel.

Gyászjelentés. „Ha élünk is az Úrnak élünk, ha meghalunk is, az Úrnak halunk meg”. (Róm. 14, 8.) A komádi református egyház fájdalommal és kegyeletos emlékezéssel tudatja, hogy a komádi református egyház 27 éven át volt hűséges lelki pásztora Csák József egyházmegyei tanácsbíró, életének 62-ik, lelkészi működésének 38-ik évében, 2 havi súlyos betegsége

után, f. évi január 28-án jobblétre szenderült. Kihült porait f. évi január 30-án délután 1 órakor fogjuk a templomban tartandó gyászistenisztelet után, a komádi belső temetőben végső nyugalomra helyezni. A komádi református egyház presbyteriuma.

Különfelek

A szatmári lelkészi állásra Debreceni István nagyszalontai lelkipásztort választották meg. Isten áldása kísérje munkásságát!

A békésbánati egyházmegye lelkészi nyugdíjintézete 289,580 koronát adományozott a debreceni tanító-nőképző-intézet ifjúsági intézményei javára.

Alapítványok a debreceni főgimnázium részére. Debreceni főgimnáziumunk újabban ismét néhány jelentékenyebb alapítványhoz jutott a kegyes adakozók jóvoltából. Az elhunyt Mácsai Sándor emlékére létesített alapítvány kegyes adományokból és ünnepély jövedelméből 7 millió korona, melynek kamatait az éneken kiváló növendékek kapják. Révész Lajos tanár, a görög nyelvben kitűnő tanulók ösztöndíj-alapítványául 1 millió 100 ezer koronát adományozott. Dr. Tasnádi Kardos Endre ügyvéd és társai (1898-ban érettségizők) egykori feledhetetlen igazgatójuk, dr. Dóczi Imre nevére 1 millió 200 ezer koronás alapítványt tettek a klasszikus nyelvekben kitűnő tanulók jutalmazására. Dr. Csörsz Károly egyetemi tanársegéd, volt tanára, S. Szabó József nevére kísérelti lélektani, elsősorban vallás-pszichológiai vizsgálódások elősegítésére alapul 1 millió 500 ezer koronát adományozott, melyet S. Szabó József 2 millió koronára egészített ki. Végül megemlítjük, hogy a főgimnázium b. emlékü tanára, ifj. Kiss Ferenc nevére tett alapítvány már 1 millió koronára növekedett s folyvást növekvőben van.

Hivatalos Értesítés

A tiszántuli református egyházkerület püspökétől.

193—1925. szám.

Körlevél.

Nagytiszteletű Esperes úr!

Az állampénztártól járó lelkészi illetményeknek kifizetését, — illetve az igényeknek mikénti bejelentését illetőleg a m. kir. vallás- és közokt. miniszter úr 5000—1925. II. sz. alatt a következőket rendelte:

1. Az újszülött gyermek utáni családi pótlék-igényt még ugyanabban a hónapban, mikor a gyermek született, be kell jelenteni. Ez alól kivételnek csupán a hó végén 26—31-ike között született gyermek utáni igénybejelentésénél van helye, mikor is az igény még a következő hó első napjaiban is bejelenthető anélkül, hogy az késedelemnek tekintetnék.

Újszülött gyermek után a családi pótlék

a) szabályszerű bejelentés esetén annak a hónapnak az elsejétől jár, amelyben a gyermek született; — b) késedelmes bejelentés esetén a bejelentés napját követő hónap elsejétől kezdve utalványoztatik.

Az alkalmazott gyermeke utáni családi pótlékra csakis akkor jogosult, ha a gyermeke által élvezett pénzbeli javadalmazás vagy jövedelem, illetve természetbeni ellátás értéke a havi 10 (tíz) aranykoronát el nem éri.

2. A törvényes feleség utáni családi pótlék annak a hónapnak az elsejétől jár, amelyben a lelkész a házasság megtörténtét bejelenti.

3. A törvényes feleség és gyermekeken kívül családi pótlék szempontjából az alkalmazottnak csak a következő teljesen vagyontalan és semmi-némű jövedelemmel nem bíró családtagjai vehetők figyelembe:

a) a 24-ik életévet már betöltött s a tisztifőorvos igazolása szerint teljesen munka- és keresetképtelen törvényes vagy törvényesített édes vagy mostoha gyermeke;

b) törvényes édes apja vagy édes anyja;

c) teljesen árvaságra jutott vagyis szülőtlén unokája;

d) nevelt (örökbefogadott) gyermeke. A a)–d) alatt felsoroltak közül az alkalmazott csak egy ilyen családtagja után részesíthető s akkor is csak a miniszteri engedélyezés keltét követő hónaptól kezdve családi pótlékban.

4. A családi pótlék annak a hónapnak végével szűnik meg, amelyben az igényjogosultság is megszűnt.

5. A lelkészi kongrua, szabályszerű bejelentés esetén, továbbra is az állomás elfoglalása napjától kezdve fog utalványoztatni, késedelmes bejelentés esetén azonban csak a bejelentés napjától. Az 1. első bekezdésben foglaltak analógiája alapján a kongruás állást a hó végén elfoglalt lelkésznek a következő hó első napjaiban bejelentett kongrua kérelme nem vétetik késedelmes felterjesztésnek.

6. Késedelmes bejelentések alapján eszközölt utalványozások elleni felszólamlások érdemi tárgyalás nélkül irattárba fognak helyeztetni.

Debrecen, 1925 január 29.

Révész,
püspök h.

Pályázat.

Az orosházi református presbitérium pályázatot hirdet önálló hitoktatói állásra. Fizetés: az állami rendszerű IX. fizetési osztály 3. fokozata. Pályázhatnak első lelkészkepesítő vizsgát tett segéd lelkészek is. — Pályázati határidő f. év febr. 14. Állás azonnal, de legkésőbb f. évi március 1-én elfoglalandó. A lelkészkepesítő vizsgákról nyert bizonyítványokkal felszerelt pályázatok a lelkészi hivatalhoz küldendők.

Orosháza, 1925 január 29.

A presbitérium elnöksége.

Debreczen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomdai vállalata.

Konfirmációi oktatásra legalkalmasabb

és a gyakorlatban leg-
jobban bevált tankönyvek

Soltész János:

Konfirmációi Káté

Átnézte és átdolgozta
Soltész Elemér tabori püspök
Hetedik kiadás.

Ez a legegyszerűbb, legjobban érthető és leg-
könnyebb, de mégis legjobb, konfirmációra
előkészítő káté.

Alapára K — 50. Mai szorzószám 7000.
Bolti ára tehát K 3500.—

Nagy István:

Konfirmációi Káté

Igen elterjedt, rövid, világos
kézikönyv.

Alapára K — 20. Mai ára 1400 K.

Legjobb, legszebb és legolcsóbb
konfirmációi ajándék

Dr. Erdős Károly:

Az én vallásom

Vászonba kötve — amíg a
második tizezerből a készlet
tart — darabja 5600 korona.

Tömeges vétel esetén jelentékeny ár-
engedmény a kiadónál

„Méliusz”
könyvkereskedés

Debrecen,
Ferenc József-ut 26.